

2016. szeptember 17.

Program és összefoglalók

Szerkesztette:
Puskás Gellért és Szövényi Gergely

Magyar Természettudományi Múzeum
Budapest

A TALÁLKOZÓHOZ KAPCSOLÓDÓ ELŐZŐ NAPI PROGRAM

---

*A Magyar Rovartani Társaság 839.
a Magyar Biológiai Társaság Állattani Szakosztálya 1033.
és a Magyar Természettudományi Múzeum*

közös ünnepi előadónál

Nagy Barnabás 95. és **Mészáros Zoltán** 80. születésnapja alkalmából

2016. szeptember 16. péntek 16 óra

Magyar Természettudományi Múzeum, Semsey Andor előadóterem
Budapest VIII. kerület, Ludovika tér 2.

1. **Vig Károly:** A Magyar Rovartani Társaság köszönti Mészáros Zoltánt és Nagy Barnabást (5 perc)
2. **Nagy Péter:** Az ünnepek köszöntése a Magyar Biológiai Társaság Állattani Szakosztálya részéről (5 perc)
3. **Korsós Zoltán:** A Magyar Természettudományi Múzeum köszönti az ünnepeket (5 perc)
4. **Varga Zoltán:** Emlékvázlatok hat évtized távlatából (10 perc)
5. **Ábrahám Levente:** Prof. Dr. Mészáros Zoltán 80 éves (15 perc)
6. **Szentesi Árpád:** A tudományos sokféleség dicsérete – pillanatképek Nagy Barnabás szakmai munkásságából (15 perc)

Szünet

7. **Szövényi Gergely** és **Puskás Gellért:** Nagy Barnabás, az orthopterológus (15 perc)
8. **Haltrich Attila:** Mészáros Zoltán a Rovartani Tanszéken (20 perc)

INFORMÁCIÓK A TALÁLKOZÓRÓL

Helyszín

Magyar Természettudományi Múzeum
Jávorka Sándor előadóterem
1083 Budapest, Ludovika tér 2-6.

Időpont

2016. szeptember 17. szombat

Szervezők

Puskás Gellért
Szövényi Gergely
Danyik Tibor

Kapcsolat

Email: orthopterastalalkozo@gmail.com
Telefon: +3630 338 1813

Támogatók

Magyar Természettudományi Múzeum
Herman Ottó Intézet

PROGRAM

9:30   **Érkezés, regisztráció**

10:00   **Megnyitó**

10:05   **Köszöntő**

Csorba Gábor, Magyar Természettudományi Múzeum

10:10   **Előadások**

1. *Nagy Antal, Jakab Dóra, Batiz Zoltán, Rácz István András*: A Hortobágy sáska- és szöcskevilága 2,5 – avagy a híres pusztá orthopterológiai kutatásának helyzete (10 perc)
2. *Szanyi Szabolcs, Rácz István, Ludvig Potish, Varga Zoltán, Nagy Antal*: Egyenesszárnyú (Orthoptera) együttesek vizsgálata a Beregi-sík kárpátaljai területén (10 perc)
3. *Fadel Nadin*: A Dél-Nyírség egyenesszárnyú együttesei és természetvédelmi értékelésük (20 perc)
4. *Nagy Barnabás*: Magyarországi Orthopterás meglepetéseim (20 perc)

11:15   **Kávészünet**

11:30   **Előadások**

5. *Anton Krištín, Benjamín Jarůška, Peter Kaňuch*: Distributional patterns of *Poecilimon schmidti* at its northern range margin with remarks on status of Orthoptera species in Slovakia (20 perc)
6. *Puskás Gellért, Szővényi Gergely*: Mít tudunk ma Albánia Orthoptera faunájáról? (20 perc)
7. *Mizsei Edvárd, Ujszegi János, Gál Zoltán, Szabolcs Márton, Szepesváry Csaba, Lovas-Kiss Ádám, Puskás Gellért*: Az Orthoptera-specialista görög karsztvipera (*Vipera graeca*) táplálkozása (10 perc)
8. *Gyulainé Garai Adrienne, Gyulai Péter*: Iráni expedíciók néhány szék Orthoptera-val (20 perc)

13:00   **Ebédészünet**

14:00 Előadások

9. **Krausz Krisztina**, Pápai János: Orthopterás utánpótlás-nevelés (10 perc)
10. **Erdélyi Arnold**, Nagy Barnabás, Puskás Gellért, Szövényi Gergely: A Börzsöny egyenesszárnyú faunájának alapvetése (15 perc)
11. **Molnár Balázs**, Szövényi Gergely: Az érdi Fundoklia-völgy Orthoptera faunája és természetvédelmi helyzete (15 perc)
12. **Molnár Ábel**, Sárospataki Miklós, Nagy Barnabás: Tájhasználati változások hatására átalakult egyenesszárnyú-együttesek az Ohat-erdőben (1942–2012) (10 perc)
13. **Danyik Tibor**, Deli Tamás: A Körös-Maros Nemzeti Park egyenesszárnyú faunája és kutatása (10 perc)

15.15 Kávészünet

15:30 Poszterszekció

1. **Laslo Horvat**, **Slobodan Ivković**: A Duna bal partjának Orthopterái a Vajdaságban (Szerbia)
2. **Kisbenedek Tibor**: Egyenesszárnyúak és fogólábúak Marokkóból
3. **Puskás Gellért**: Magyarország tücsökfaunája (Orthoptera: Gryllidea)
4. **Saliga Rebeka**, **Fehérvári Péter**, **Puskás Gellért**, **Piros Imre Sándor**, **Harnos Andrea**: Különböző legeltetési nyomások hatása a kék vércsék (*Falco vespertinus*) egyenesszárnyú prédafajaira

16:30 Előadás

14. **Szövényi Gergely**, Nagy Barnabás, Puskás Gellért: A magyarországi egyenesszárnyú-fauna áttekintése és természetvédelmi szempontú értékelése (20 perc)

16:50 Vitafórum

Témák: – a magyarországi egyenesszárnyú-fajok védettségi besorolásai
– NbmR és Natura2000 monitoring

Meghívott vendég: **Varga Ildikó**, Földművelésügyi Minisztérium

---

AZ I. MAGYAR ORTHOPTERÁS TALÁLKOZÓ RÉSZTVEVŐI

Dr. BOZSÓ Miklós

NÉBIH Növény-, Talaj- és Agrárkörnyezet-
védelmi Igazgatóság, Növény-egészségügyi és
Molekuláris Biológiai Laboratórium
BozsoM@nebih.gov.hu

CZINKE LÁSZLÓ

ELTE TTK Biológus MSc
czinkelaci@gmail.com

DANYIK Tibor

Herman Ottó Intézet
danyiktibor@gmail.com

Prof. Dr. Alexander DUDICH

SK-96901 Banská Štavnica, Nám. Svätej Trojice 15
dudich.alg@gmail.com

ERDÉLYI Arnold

ELTE TTK Állattrendszertani és Ökológiai
Tanszék
arnoldoooo@gmail.com

FADEL Nadin

Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság, Vízvédelmi
és Vízügytő-gazdálkodási Osztály
feketecicc@gmail.com

Dr. GARAI Adrienne

3508 Miskolc, Nádas u. 2.
gyulainegarai.adrienne@upcmail.hu

Dr. GYULAI Péter

3508 Miskolc, Nádas u. 2.
gyulainegarai.adrienne@upcmail.hu

Laslo HORVAT

A-5062 Elsbethen, Lohhäusweg 9
ll.j.horvat@gmail.com

Slobodan IVKOVIĆ

SRB-21410 Futog, Lovacka 14
marko.idvor@gmail.com

JAKAB Dóra

Debreceni Egyetem MÉK, Természetvédelmi
Állattani és Vadgazdálkodási Tanszék
jakidori@freemail.hu

Dr. KENYERES Zoltán

Acrida BT.
kenyeres.zol@gmail.com

KINÁL Ferenc

fkinalf.ferenc@gmail.com

Dr. KISBENEDEK Tibor

Janus Pannonius Múzeum, Természtörténeti
Osztály
tibor.kisbenedek@gmail.com

KISS Tamás

Zöld Közösségért Természetbarát Egyesület
halasimadarasz@gmail.com

Dr. KRAUSZ Krisztina

Bonyhádi Petőfi Sándor Evangélikus
Gimnázium; Brüsszeli Európai Iskola
krauszk@freemail.hu

Dr. Anton KRIŠTÍN

Institute of Forest Ecology SAS
SK-96053 Zvolen, Štúrova 2
kristin@savzv.sk

MÁTÉ András

Dorcadion Kft.
endina94@gmail.com

MECSNÓBER Melinda

Magyar Biológiai Társaság
mecsnober.melinda@gmail.com

MEZŐ Hedvig

Bükki Nemzeti Park Igazgatóság
sagapedo@gmail.com

MOLNÁR Ábel

SZIE MKK, Agrármérnök MSc
molnarabel@gmail.com

MOLNÁR Balázs

ELTE TTK Biológus tanár MSc
bmolnar92@gmail.com

Dr. NAGY Antal

Debreceni Egyetem MÉK, Növényvédelmi
Intézet
nagyanti76@gmail.com

Dr. NAGY Barnabás

Magyar Természetudományi Múzeum, Állattár
nagy.barnabas@zoo.nhmus.hu

PÁPAI János

Bonyhádi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium;
Brüsszeli Európai Iskola
papaij@freemail.hu

PUSKÁS Gellért

Magyar Természettudományi Múzeum, Állattár
saksup@nhmus.hu

Dr. RÁCZ István András

Debreceni Egyetem TEK, Evolúciós Állattani és
Humánbiológiai Tanszék
stefan@tigris.unideb.hu

SALIGA Rebeka

Magyar Természettudományi Múzeum, Állattár
rebeka.saliga@gmail.com

SCHNEIDER Zoltán

ELTE TTK Biológus MSc
schneider.zoltan.bp@gmail.com

SZABOLCS Márton

MTA ÖK, Duna-kutató Intézet, Tisza-kutató
Osztály; Debreceni Egyetem, Juhász-Nagy Pál
Doktori Iskola
szabolcs.marci@gmail.com

SZANYI Szabolcs

Debreceni Egyetem, Evolúciós Állattani és
Humánbiológiai Tanszék
szanyiszabolcs@gmail.com

Dr. SZERÉNYI Gábor

Érdi Vörösmarty Mihály Gimnázium
gszerenyi@freemail.hu

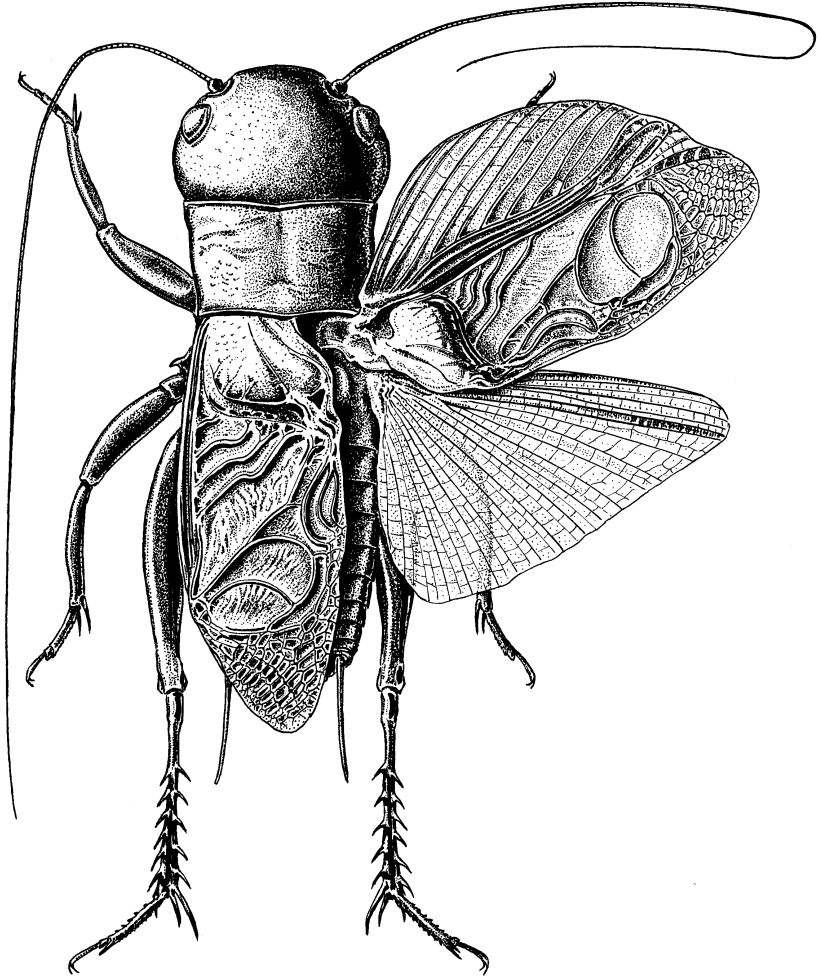
Dr. SZÖVÉNYI Gergely

ELTE TTK Állatrendszertani és Ökológiai
Tanszék
szovenyig@gmail.com

ELŐADÁSOK ÉS POSZTEREK ÖSSZEFOGLALÓI

Az év rovara 2016. – Mezei tücsök (*Gryllus campestris*) – Szalai-Marzsó László rajza.

A KÖRÖS-MAROS NEMZETI PARK EGYENESSZÁRNYÚ FAUNÁJA ÉS KUTATÁSA

Danyik Tibor^{1*} – Deli Tamás²

¹ Herman Ottó Intézet, 1223 Budapest, Park u. 2.

² Munkácsy Mihály Múzeum, 5600 Békéscsaba, Széchenyi u. 9.

* danyik.tibor@gmail.com

Egyenesszárnyúakra irányuló kutatások először 1982–1983 között, majd 1986-ban folytak az akkor még a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóságához tartozó, de ma már a Körös-Maros Nemzeti Park részét jelentő területeken. Az alapkutatások nyomán fedezték fel az első tarsza-populációkat Hódmezővásárhely, Mártély és Battonya térségében. A nemzeti park megalapítását követően 1997–1999-ben Nagy Barnabás és Szövényi Gergely széleskörű rovar-tani alapkutatásokat végzett célzottan az egyenesszárnyú faunára. A vizsgálatok zömében a nemzeti park törzsterületeire korlátozódtak, ezzel segítve elő a már kihirdetett jogi oltalom alatt álló védett természeti területek állapotának megismerését. Nagy Barnabás a Fekete-Körös mentén megtalálta a fokozottan védett Stys-tarszát (*Isophya stysi*) és a hazai faunára új bujkáló avarszöcskét (*Pholidoptera littoralis*). A hazai tücsökfauna két újabban felfedezett faja, a déli homlokjegyestücsök (*Modicogryllus truncatus*) és a pontuszi karcsütücsök (*Stenonemobius bicolor ponticus*) szintén a nemzeti park területén került elő. A faunafeltáró kutatásokról a figyelem azonban egyre inkább a természetvédelmi szempontból kiemelt élőhelyekre vagy fajokra összpontosult.

Az 1997-ben elindított Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) újabb lendületet adott olyan fajok és az egyenesszárnyú közösségek vizsgálatának, melyek kellő indikátorértékkel bírnak a jelenleg környezetünkben zajló változások prognosztizálásához. Az NBmR keretében zajló első terepi kutatásokra 2003-ban került sor Orci Kirill Márk vezetésével, majd Kisbenedek Tibor a nemzeti park számos területi egységének egyenesszárnyú együtteseit és a magyar tarsza (*Isophya costata*) dél-tiszántúli populációinak állományváltozásait rögzítette az elmúlt években. A nemzeti park egyenesszárnyú-faunájával érdemben Danyik Tibor, Deli Tamás, Kisbenedek Tibor, Nagy Barnabás, Orci Kirill Márk, Puskás Gellért, Szövényi Gergely és Varga Zoltán is foglalkozott.

A hazánkban jelenleg nyilvántartott 126 egyenesszárnyú fajból a Dél-Tiszántúlon eddig 65 fajt mutattak ki eddig, melyek között 2 fokozottan védett, 11 védett és 2 közösségi jelentőségű faj található.

A BÖRZSÖNY EGYENESSZÁRNYÚ FAUNÁJÁNAK ALAPVETÉSE

Erdélyi Arnold^{1*} – Nagy Barnabás² – Puskás Gellért² – Szövényi Gergely¹

¹ ELTE TTK Állattudományi és Ökológiai Tanszék, 1117 Budapest, Pázmány Péter sétány 1/C

² Magyar Természettudományi Múzeum, Allattár, 1088 Budapest, Baross u. 13.

* arnoldoooo@gmail.com

Az Északi-középhegység egyenesszárnyú faunája viszonylag jól ismert, ám néhány részéről, így a Börzsönyről sem jelent meg eddig átfogó tanulmány, sőt, a publikált szórányadatok száma is csekély. Munkánk során áttekintettük a hegység területéről közölt eddigi összes adatot és a nagyobb gyűjtemények publikálatlan gyűjtött anyagát. Emellett saját, az utóbbi néhány évben intenzíven végzett, ám összességében hat évtizedet felölelő gyűjtéseink eredményeit is összegeztük. A vizsgálati területről összesen 60 faj 2800 adata gyűlt össze így. Ezek közül néhánynak (*Miramella alpina*, *Stenobothrus eurasius*) a valódisága erősen kétséges, további néhány faj 1-1 régi adata ugyan biztos, ám ezek a hegységnek csupán a peremére vonatkoznak (*Myrmeleotettix antennatus*, *Stethophyma grossum*) és jelenlegi előfordulásuk is kétséges. Több montán faj (*Metrioptera brachyptera*, *Aryptera fusca*, *Psophus stridulus*) régebbi adatait az utóbbi években nem sikerült megerősíteni, míg több, jellemzően sík- és dombvidéki faj (pl. *Oedaleus decorus*) újabban több börzsönyi lokalitásból is előkerült. Az összesen négy Börzsönyből jelzett természetvédelmi oltalom alatt álló faj közül az újabb vizsgálatok során kettőt (*Saga pedo*, *Paracaloptenus caloptenoides*) találtunk meg. Az utóbbi, fokozottan védett fajnak mintegy 20 lelőhelye vált mostanra ismertté a Börzsönyből, így természetvédelmi szempontból ez a hegység legkiemelkedőbb orthopterológiai értéke. Ezek mellett azonban számos lokálisan értékes, ám nem védett faj is előfordul itt (pl. *Aiolopus thalassinus*, *Oedalus decorus*, *Pachytrachis gracilis*, *Phaneroptera nana*, *Pezotettix giornae*, *Rhacocleis germanica*, *Ruspolia nitidula*, *Stenobothrus crassipes*, *Tessellana weyseli*).

A DÉL-NYÍRSÉG EGYENESSZÁRNYÚ EGYÜTTESEI ÉS TERMÉSZETVÉDELMI ÉRTÉKELÉSÜK

Fadel Nadin

Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság, Vízvédelmi és Vízyűjtő-gazdálkodási Osztály
feketecicc@gmail.com

A 2012-13 során végzett mintavételeim fő célja a Dél-Nyírség részletes faunisztikai feltárása volt a térség Orthoptera faunája tekintetében.

A 2001-2010-es évek publikálatlan NBmR talajcsapda-adatai, valamint Majoros Boglárka TDK dolgozata mellett eddig csupán szórványadatok, illetve szóbeli közlések alapján alkothattunk képet a kistáj egyenesszárnyú faunájáról.

A térségről kialakítandó általános kép érdekében törekedtem az egyes élőhely-típusok minél szélesebb körű, reprezentatív mintázására.

A vizsgált 86 mintapont közül 71 területén hajtottam végre június-júliusi és augusztusi mintavételt egyaránt. A mintavételi pontok összesen 23 élőhelyfoltot, illetve 25 élőhely-típust reprezentálnak. Az egyes mintavételeket fűhálózással valamint egyléssel hajtottam végre.

A Dél-Nyírség területén a feldolgozott szakirodalom, valamint saját gyűjtéseim eredményei alapján összesen 65 faj, ebből 7 védett illetve 15 értékes taxon előfordulása ismert. Gyűjtéseim alkalmával 51 egyenesszárnyú rovarfaj (19 Ensifera és 32 Caelifera) összesen 9282 egyedét észleltem; 4 védett valamint 13 – főként állatföldrajzi szempontból – értékes faj példányait detektáltam.

A mozaikos felépítésű kistáj természetközeli állapotú élőhelyei egymástól távol, szinte szigetszerűen helyezkednek el. Ennek eredményeképp – illetve az egyes foltok eltérő méretéből adódóan – lehetőségem nyílt a szigetelés, valamint a fragmentáció következményeinek vizsgálatára.

Közösségi szintű, szemikvantitatív mintavételeim alapján vizsgáltam az egyenesszárnyú együttesek szerkezetét, az egyes fajok egyedszámában, relatív gyakoriságában, prezencia-abszencia adataiban mutatkozó tér- és időbeli változatosságot, az egyenesszárnyú együttesek diverzitását valamint az élőhelyfoltokra jellemző fajgazdagság értékét is.

A lokálisan ritka, védett valamint értékes fajok adatai, illetve az egyes élőhely-foltok fajgazdagsága alapján egy regionális vörös listát hoztam létre, továbbá ajánlást fogalmaztam meg a vizsgált élőhely-típusok kezelését, használatát illetően.

IRÁNI EXPEDÍCIÓK NÉHÁNY SZÉP ORTHOPTERA-VAL

Gyulainé Garai Adrienne – Gyulai Péter

3508 Miskolc, Nádas u. 2
gyulainegarai.adrienne@upcmail.hu

A korábbi évek során hét saját iráni expedíció anyagát dolgoztam fel, kiegészítve néhány mások által gyűjtött Orthoptera anyaggal. Az eredményeket az Esperiana-ban (2010 és 2011) és a Zootaxában (2014) önállóan, ill. társszerzőségben publikáltam.

A vizsgálatok során 5 tudományra új Orthoptera faj került leírásra Iránból, melyek az alábbiak:

Montana zanjanica Garai, 2011

Montana gaskoi Garai, 2011

Platyclēis sabinogaali Garai, 2011

Bergiola gorokbovi Garai, 2011

Bradyporus (Callimenus) picurka Garai-Gyulai & Ünal, 2014

Jelen előadásban néhány érdekes iráni élőhelyet és Orthopterát szeretnék bemutatni.

A DUNA BAL PARTJÁNAK ORTHOPTERÁI A VAJDASÁGBAN (SZERBIA)

Laslo HORVAT^{1*} – Slobodan IVKOVIĆ²

¹ A 5062 Elsbethen, Lohhäusweg 9

² SRB 21410 Futog, Lovačka 14

* ll.j.horvat@gmail.com

A Duna Európa második leghosszabb folyója, amely a XIX. század elején jelentős folyamszabályozáson esett át. Az ekkor épült töltések es környezetük érdekes sztyepei es mocsaras jellegű élőhelyek, ezek Orthoptera faunáját vizsgáltuk Vajdaság AT területén. A kutatásokba a Duna töltései mellett további szomszédos területeket is bevontunk: Dernyei-erdő valamint a Mostonga (egykori kis folyó) természetközeli maradványai.

A kétéves kutatás (2012-2014) során összesen 57 egyenesszárnyú fajt találtunk (28 Ensifera és 29 Caelifera), amely a Vajdaságból ismert fajok (103) 55%-át teszi ki.

A leggyakoribb fajok: *Tettigonia viridissima* (Linnaeus, 1758), *Roeseliana roeselii* (Hagenbach, 1822), *Pezotettix giornae* (Rossi, 1794), *Calliptamus italicus* (Linnaeus, 1758), *Oedipoda caerulescens* (Linnaeus, 1758), *Chorthippus (Glyptobothrus) brunneus* (Thunberg, 1815) és *Euchorthippus declivus* (Brisout de Barneville, 1848).

Állatföldrajzi szempontból érdekes és ritka fajok: *Isophya modestior* Brunner von Wattenwyl, 1882, *Polysarcus denticauda* (Charpentier, 1825), *Rhacocleis germanica* (Herrich-Schäffer, 1840), *Xya pfaendleri* Harz, 1970, *Acrotylus longipes* (Charpentier, 1845) és *Euthystira brachyptera* (Ocskay, 1826).

EGYENESSZÁRNYÚAK ÉS FOGÓLÁBÚAK MAROKKÓBÓL

Kisbenedek Tibor

Janus Pannonius Múzeum, Természettörténeti Osztály, 7623 Pécs Szabadság u. 2.
tibor.kisbenedek@gmail.com

Marokkó Északnyugat-Afrika Spanyolország felé görbülő csücskében meghúzódó ország, mely partjai az Atlanti-óceánnal és részben Földközi-tengerrel is határosak. Az ország északi harmadát az Atlasz hegység választja el a déli Szaharába átmenő területektől. A fenti földrajzi adottságokból következik, hogy területének nagy része a szubtrópusi és mediterrán övezethez tartozik. A két övezetet az Atlasz-hegység választja el. Az Atlasz hegységet átlépve érkezünk meg igazából Afrikába. Észak-Afrika orthopterológiai szempontú érdekessége, hogy több, hazánkban is előforduló egyenesszárnyúfaj elterjedési területének déli határa húzódik itt, illetve az afrikai fauna elemek a Kárpát-medencében érik el elterjedési területük északi határát. Állatföldrajzi vizsgálatinkat érdemes eddig a határig kiterjeszteni. 2009-2010. években gyűjtőexpedícióban vettünk részt Marokkóban. A gyűjtő út az Atlasz alacsonyabban (2200 m) fekvő déli lábától a Szahara északi részéig terjedt. Összesen 16 mintavételi pontot jelöltünk ki, a mintaterületek a jellegzetes élőhely típusok többségét (kivéve a tengerparti és a magas hegyi területeket) tartalmazta: hegyi legelők, kemény lombú erdők tisztásai, sivatagok és félsivatagok. Ugyanazokon a mintavételi pontokon egyik évben tavasszal másik évben ősszel végeztünk gyűjtéseket. A rovarokat egyelées fűhálózással, fénycsapdázással gyűjtöttük be. Orthopterológiai tekintetben Észak-Afrika, így Marokkó is kevésbé kutatott. Meglehetősen szegényesnek, bár változatosnak bizonyult az egyenesszárnyú-fauna. A szomszédos Algériában a kimutatott fajok száma 35. A két év alatt 14 fogólábú- és egyenesszárnyúfajt sikerült kimutatnunk, melyek főként Bradyporidae: Bradyporinae, Phaneropteridae, Pamphagidae: Pamphaginae, Tettigoniidae: Tettigoniinae, Acrididae: Acridinae, Calliptaminae, Cyrtacanthacradinae, Oedipodinae, Gryllidae: Gryllinae csoportokhoz tartoztak.

ORTHOPTERÁS UTÁNPÓTLÁS-NEVELÉS

Krausz Krisztina – Pápai János

Bonyhádi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium; Brüsszeli Európai Iskola
krauszk@freemail.hu

A gimnazista korosztály nagyon fogékony a kutatómunkára. Még megvan bennük a természet megismerésének igénye, de már tudnak önállóan kutatást tervezni és az eredményekből következtetéseket levonni. A diák kutató-csoportok tagjai nagyon inspirálóan hatnak egymásra és a vezető tanárra is. A Szekszárdi dombságban lassan 10 éve a diákokkal közösen végzett monitorozó és izolátumdinamikai vizsgálatok sok új információt adtak az itt élő Orthoptera együttesek összetételéről, különös tekintettel az *Isophya costata* faj esetében.

DISTRIBUTIONAL PATTERNS OF *POECILIMON SCHMIDTII* AT ITS NORTHERN RANGE MARGIN WITH REMARKS ON STATUS OF ORTHOPTERA SPECIES IN SLOVAKIA

Anton KRIŠTÍN – Benjamín JARČUŠKA – Peter KAŇUCH

Institute of Forest Ecology, Slovak Academy of Sciences, E. Štúra 2, SK-960 53 Zvolen, Slovakia
kristin@savzv.sk

The distribution and ecology of the ponto-mediterranean species *Poecilimon schmidtii*, as one of the northernmost distributed species of the genus, were insufficiently studied until now. The distribution survey was carried at 1208 sites in Slovakia, 39 sites in SE Poland and 26 sites in W Ukraine between 1994 and 2015. Based on the review of all available published and own field data, we adjusted the distribution map of the species and recorded it for the first time in Poland. *P. schmidtii* was found at 59 sites (between 105 and 950 m a.s.l.) and the habitat requirements were analysed there. The results suggest preference of the species for broadleaved forest ecotones with hazel and *Rubus* spp. shrubs being the main host plants. The species was present in grid cells with a lower mean altitude, higher annual mean temperature and lower annual precipitation compared to those available within the northern specie's range. Altogether, 70 Orthoptera and one mantid species were recorded and their assemblages were described for 49 sites with *P. schmidtii* in Slovakia and Poland (mean 19, range 7–37 species per site). Using detrended correspondence analysis it was not possible to distinguish between the orthopteran assemblages with and without ($n = 94$) *P. schmidtii*. In the assemblages, *P. schmidtii* was more often present with mountainous species.

Altogether 126 orthopteran species, 61 genera and 8 families were found in Slovakia till now. They include 58 Ensifera (30 genera, 5 families) and 68 Caelifera (31 genera, 3 families) species. Five species were documented for the first time only after 2002 (*Isophya modesta* – 2003, *Paracaloptenus caloptenoides* – 2004, *Isophya fatrensis* – 2007, *Meconema meridionale* – 2011, *Isophya modestior* – 2016). Thank also Barnabás Nagy for his contribution to development of orthopterology in Slovakia!

Key words: Orthoptera, range, habitat choice, altitude, population, biogeography, faunistics

---

TÁJHASZNÁLATI VÁLTOZÁSOK HATÁSÁRA ÁTALAKULT EGYENESSZÁRNYÚ-EGYÜTTESEK AZ OHAT-ERDŐBEN (1942–2012)

Molnár Ábel^{1*} – Sárospataki Miklós² – Nagy Barnabás³

¹ SZIE MKK, Agrármérnök MSc., 2100 Gödöllő Páter Károly u. 1.

² SZIE Állattudományi Alapok Intézet, 2100 Gödöllő Páter Károly u. 1.

³ Magyar Természettudományi Múzeum, Állattár, 1088 Budapest, Baross u. 13.

* molnarabel@gmail.com

Hazánk egyik utolsó sziki tölgyesében, az Ohat-erdőben egy 70 évvel ezelőtt készült egyenesszárnyú felmérést ismételtünk meg 2012-ben, mellyel az erősen megfogyatkozott területű sziki erdőssztyepp-erdők működésének megértését, illetve természetvédelmi kezelését szeretnénk segíteni. Az erdő tisztásain Nagy Barnabás 1942–47 között készített egyenesszárnyú faunisztikai felmérést, melynek keretében 42 ponton végzett gyűjtéseket. A gyűjtőpontok egy 1940-es években készített vegetációtérképen pontosan lokalizálhatóak. 2012-ben elkészítettem az Ohat-erdő aktuális élőhelytérképét, illetve az egyenesszárnyú felmérést, melynél törekedtem arra, hogy az archív felvételekkel a legpontosabb térbeli, szezonbeli és mintavételi hasonlóság legyen. Az Ohat-erdő tisztásait 1973-ig májusban lekaszálták, majd őszig marhával legeltették, az utóbbi 40 évben pedig nem hasznosítják, tehát egy erős tájhasználati váltás figyelhető meg. A 2012-es állapotot Nagy Barnabás feljegyzéseivel összevetve megállapítható, hogy a tisztások nedves élőhelyei (sásosok) a használat megszűnése következtében nádassá, míg a szárazabb részek növényzete erősen avarosodó, alacsony fajszámú kocsordos-őszirózsás magaskórósokká alakultak át. Az Ohat-erdő tisztásain a rövid fűvet kedvelő egyenesszárnyú fajok száma és aránya csökkent, míg a magas fűvet kedvelőké nőtt. Az ohat-erdei kaszált, illetve legeltetett tisztásokon kialakult sokfajú egyenesszárnyú együttesek fajszámbeli és egyedszámbeli csökkenését élőhelyük használatfelhagyás miatt történt megváltozása okozhatta, melyre az újszentmargitai Tilos-erdőben végzett kontroll felvételek is ráerősítettek. A hagyományos tájhasználat megszűnése miatt beinduló degradációs folyamatok bemutatásával szeretnénk segíteni a Kárpát-medencében megmaradt kis kiterjedésű, de annál unikálisabb sziki erdőssztyepp-komplexek természetvédelmi kezelésének újragondolását.

AZ ÉRDI FUNDOKLIA-VÖLGY ORTHOPTERA FAUNÁJA ÉS TERMÉSZETVÉDELMI HELYZETE

Molnár Balázs* – Szövényi Gergely

¹ ELTE TTK Állatrendszertani és Ökológiai Tanszék, 1117 Budapest, Pázmány Péter sétány 1/C

* bmolnar92@gmail.com

Az érdi Fundoklia-völgy a Budai-hegység legdélebbi részén, a Tétényi-fennsíkon található. A szarmata mészkő alapkőzetű völgy flórája alaposan feltárt, igen gazdag, benne számos védett fajjal. E ritkaságok miatt a terület 2008 óta helyi védettséget élvez 24 hektár kiterjedésben. A völgy és a környező plató állatvilágáról azonban korábban kevés ismerettel rendelkezünk. 2013-ban és 2014-ben faunisztikai felméréseket végeztünk itt. A cél a terület egyenesszárnyú rovar faunájának megismerése volt, valamint szerettünk volna képet kapni arról, hogy ez a változatos növényzet milyen mértékben tud változatos faunát eltartani. A vizsgálatok során összesen 31 Orthoptera fajt találtunk, melyek között 3 védett. Az általánosan ritkább fajok, faunisztikai értékek a következők: *Saga pedo*, *Acrida ungarica*, *Eucorthippus pulvinatus*, *Celex variabilis*. Ezek mindegyike a száraz, erdőssztyepp és sziklagyep jellegű élőhelyekből került elő. A terület egyik különlegessége, hogy növényzetében, és faunájában is több olyan faj akad, melyek nem tipikusan az itteni élőhelyekre jellemzők. Ilyenek az egyenesszárnyúak közül például a nedvességkedvelő *Tetrix bolivari*, *Ruspolia nitidula*, vagy a homoki gyepekre jellemző *Platycleis montana*, *Acrida ungarica* és *Acrotylus insubricus*. A terület tehát sokszínű, gazdag Orthoptera faunát tart el csekély kiterjedése ellenére. E sokféleség azonban sajnálatos módon közvetlen veszélyben van számos emberi hatás következtében. A legnagyobb problémát a terület zárványjellege és kis kiterjedése jelenti. A környező hasonló gyepterületeket folyamatosan beépítik, így lassan, de biztosan egy nagyon kicsi, nagy szegélyhatást elszenvedő foltra szorúlnak vissza az itt élő fajok, és a városi környezet közelsége is negatív hatásokat gyakorol a terület élővilágára (rekreációs tevékenységek, hulladéklerakás, fényszennyezés, inváziós növényfajok, háziállatok kijárása).

A HORTOBÁGY SÁSKA- ÉS SZÖCSKEVILÁGA 2,5 – AVAGY A HÍRES PUSZTA ORTHOPTEROLÓGIAI KUTATÁSÁNAK HELYZETE

Nagy Antal^{1*} – Jakab Dóra² – Batiz Zoltán³ – Rácz István András³

¹ Debreceni Egyetem MÉK, Növényvédelmi Intézet, 4032 Debrecen, Böszörményi út 138.

² Debreceni Egyetem MÉK, Természetvédelmi Állattani és Vadgazdálkodási Tanszék, 4032 Debrecen, Böszörményi út. 138.

³ Debreceni Egyetem TEK, Evolúciós Állattani és Humánbiológiai Tanszék, 4032 Debrecen, Egyetem tér 1.

* nagyanti@agr.unideb.hu

A Hortobágy hazánk egyik, talán nemzetközi szemmel is legismertebb tája. Természeti értékeinek bizonyítéka- és elismeréseként első nemzeti parkunk is itt alakult. A terület növény- és állatvilága általában jól kutatott, és az egyenesszárnyú fauna kutatottsága is itt az egyik legmagasabb a közepesen feltárt Tiszai-Alföld területén. Bár a faunisztikai adatok területi eloszlása alapján a kutatottság jónak ítéltető, az adatokat részletesen vizsgálva, jól kirajzolódnak ismereteink hiányosságai is.

A Hortobágy egyenesszárnyú rovarvilágának alapvetését még 1944-ben Nagy Barnabás fektette le „A Hortobágy sáska- és szöcskevilága I-II.” című kétkötetes munkájában. Az ezt követő évtizedekben kisebb nagyobb rendszerességgel folytak ugyan kutatások, de ezek lendülete a 2000-es évekre teljesen kifulladásra jutott. Mára a terület egyenesszárnyú faunája szinte csak hírből ismert, annak ellenére, hogy az eddig publikált adatok szerint a hazai Orthoptera fajok több mint fele – köztük számos ritka és védett fajjal – előfordul e viszonylag kis területen.

Munkánk során az eddig megjelent és publikálatlan adatok összegyűjtése és a faunakutatás prioritásainak meghatározása mellett a kutatások újraélesztését is célul tűztük ki. 2016-ban első lépésként a terület északi részén a tiszacsegei Kecsképusztán és az Ohati-erdőben végeztünk kvantitatív mintavételeket, bízva abban, hogy néhány éven belül összeállíthatjuk „A Hortobágy sáska- és szöcskevilága”-nak részletes és aktuális harmadik kötetét.

MAGYARORSZÁGI ORTHOPTERÁS MEGLEPETÉSEIM

Nagy Barnabás

Magyar Természettudományi Múzeum, Állattár, 1088 Budapest, Baross u. 13.
nagybarnabas@zoo.nhmus.hu

Aki hosszabb időn keresztül foglalkozik rovarokkal, az feltétlenül „belefut” érdekes, sokszor meglepő jelenségekbe. Olyanokba, amelyek – bár váratlanok – de a rovarélet logikájába mindenképpen beleillenek.

Különösebb válogatás nélkül összeszedtem egy kis csokorra valót.

1/ A szongáriai cselőpók (*Lycosa singoriensis*) nem ritka Debrecen környéki homokos partlagokon. Az 1930-as években, még gimnazistaként szert tettem egy hatalmas nőstény példányra és homokkal telt, üveglappal fedett fa-ládikába tettem megfigyelés végett. Egyszer táplálékkul természetes, élő lőtücsköt (*Grylotalpa sp.*) tettem a ládikába. Néhány nap múlva a talaj felszínén a pók szőrös láb darabjaira lettem figyelmes: a lőtücsök – jobb híján – elfogta és megette a cselőpókot...

2/ Imádkozó sáska (*Mantis religiosa*) természetes nőstény példányára találtam a bükki Háromkő 900 m-es tetőréjén. Élettelenül – látszólag épen – feküdt a gyepen. Csak közelebről megnézve lehetett észrevenni a fején szívó, barna-színű karolópókot. Azt már nem tudtam eldönteni, hogy vajon a pók végezte-e ki (a nálánál kb. 20-30-szor nagyobb) imádkozó sáskát, vagy pedig – a valami más ok folytán elpusztult sáskára „másodlagosan” akadt rá...

3/ A pirregő tücsök (*Oecanthus pellucens*) növényzárakba rakott petéiből viszonylag késő tavasszal kelnek ki a lárvák, és az imágók csak júliusra fejlődnek ki. A „kihasználatlan” május-júniust kíséreltem meg átugorni és sikerült is laboratóriumban nedvességgel és emelt hőmérséklettel manipulálva – részben mesterséges táptalajon – már május-júniusra imágókat nevelnem. A külváros (Budapest, XI. Aga utca és a Hamzsabégi út körzetében) egy ritkásan álló utcai fákkal (vadgesztenye, juharfa) kijelölt részén bocsátottam ki a pirregő tücsök felnevelt hímjeit, amelyek esténként meg is szóltak – őszi hangulatot imitálva a nyár-előbe. Napok múltán újabb és újabb szomszédos fákön szólt meg az „őszikék” jellegzetes hangja, bizonyítva, hogy gyenge röpkészségük lehetővé teszi rövid-távú (kb. 10-20 m-es) helyváltoztatásukat.

4/ A Nagy hegyisáskája (*Pseudopodisma nagyí*) a hazai Orthoptera-fauna újabban felismert faja (Galvagni és Fontana olasz kutatók írták le 1996-ban), az Északi Középhegység keleti felében él. Két évtizede (akkor még *P. fieberi* néven volt ismert) sikeresen meglepítettem a budai Harang-völgyben. Populációjá beépült az ottani biocönózisba. Egy esetben pl. a tigrispók (darázspók, *Argiope bruennichi*) gyepszínti hálójában találtam frissen „bepólyált”, megbénított *Pseudopodisma* sáska nőstényt. A táplálkozási láncszem további érdekessége, hogy a befont sáskán egy lódarázs (*Vespa*

crabro) lakmározott, már éppen jól belerágott a sáska tori részébe, nyilván lárváinak szánva a friss sáska-húst... A kissé rongálódott háló szélén, kb. 6-8 cm távolságban ült a sáska-zsákmány eredeti tulajdonosa, a természetes tigrispók. A háló durva rezgése ellenére tehetetlenül kellett túrnia a rabló/tolvaj lódarázs garázdálkodását.

5/ A fűrészlábú szöcske (*Saga pedo*) parthenogenetikusan szaporodik, hímje nem ismeretes, viszont más (balkáni, közlekeleti) *Saga* fajoknak van hímjük. Kísérleti célból a magyarországi *Saga pedo* nőstényeket a balkáni *Saga bellenica* hímjével zártam össze. Néhány héten keresztül a *S. bellenica* hím három hazai *S. pedo* nősténnyel – többször – is párosodott. Az események jól követhetők voltak a feltűnő nagyságú spermatoforokból, amelyek a nőstény ivarnyílásába illetve 1-2 napon keresztül is, bár fokozatosan zsugorodva – látszottak. Más szöcskefajok hasonló típusú párosodásánál a nőstény órákon keresztül folyamatos szakaszossággal táplálkozik a spermatoforhoz hajolva, lassan elfogyasztva azt, miközben a hímcsírasejteknek ideje van behatolni a nőstény petéfszékébe. Ezt a *S. pedo* esetében nem vettük észre. Mintha ezt a „szokást” a *S. pedo* az évezredek során „elfelejtette” volna... Igaz – erre nem is volt szüksége, hiszen szűznemzéssel szaporodik. – Ez a történet első része, a továbbiakban arra lennénk kíváncsiak, hogy a keresztezésből származó petékből mi kel ki? Tapasztalataink szerint erre mindössze 2-3-4 évet kell várunk. A fűrészlábú szöcske tojások nyugalmi stádiuma (diapauzája) ugyanis ilyen hosszú.

6/ A hosszúlábú önbeásósáska (*Acrotylus longipes*) mediterráni-afrikai állat, Magyarországról csak 1954 óta ismert, akkor találtam rá az ágasegyházi, akkor még mozgó homokbuckákat is tartalmazó területen. A kánikulai melegben egyes sáskák felzavarva spirálszerű repüléssel gyorsan a magasba emelkedve tűntek el. Ez a vad repüléses menekülési típus addig ismeretlen volt előttem a hazai orthopterák között. Ez ösztökélt arra, hogy – ha nem is kis fáradsággal – de fogjak ezekből a légi akrobata sáskákból. Ez aztán sikerült is, mert a napi hőmérséklet csökkenésével e sáskák röpte is alábbhagyott. E faj másik érdekes tulajdonsága, hogy az esti hűvösödés a homoktalajba való önbeásásra készíti. Erre utal magyar elnevezése is, amely tulajdonság a hazai sáskák között csak társfajáról, az *Acrotylus insubricus* sáskáról ismeretes.

7/ A déli áttelelő sáska (*Aiolopus strepens*) magyarországi felfedezését fenológiai ismeretek segítették. Mecseki, kora-tavaszi utunk alkalmával a Misina és Tubes karszterdei tisztásain viszonylag nagy-termetű sáskák röptére lettünk figyelmesek. Abban az évszakban – hazai viszonyok között – eltekintve az apró túskehátú sáskáktól és a tücsköktől, legfeljebb csak néhány korai szöcske és sáska apró lárvái voltak várhatóak. A fejlett és röpülő sáskák kora tavaszi mutatkozása – legalább is a szakmabelinek – szinte döbbenetesen hatott. Az viszont nem derült ki, hogy az *A. strepens* mecseki (később még villányi) előfordulását korábban nem vették észre, vagy pedig egy újabban benyomuló déli fajról van-e szó.

MAGYARORSZÁG TÜCSÖKFAUNÁJA (ORTHOPTERA: GRYLLIDEA)

Puskás Gellért

Magyar Természettudományi Múzeum, Állattár, 1088 Budapest, Baross u. 13.
saksup@nhmus.hu

A tücskök az egyenesszárnyúak rendjén belül meglehetősen alulkutatott csoport, mivel fajaik nagyobb része rejtőzködő, talajlakó életmódú és éjjeli aktivitású. Pungur Gyula 1891-ben kiadott monográfiájában¹ tíz ma a tücskök közé sorolt fajt mutat be. Pungur munkássága után egy bő évszázadon keresztül alig gyarapodott a hazai tücskökről való ismeret, ráadásul az ezredforduló utáni első hazai Orthoptera fajlista² az erdei tücsköt – mivel utolsó adata a XVIII. század közepéről származott – törölte a magyarországi fajok sorából.

Az utóbbi években az ország számos táján öröndetesen fellendült faunisztikai és taxonómiai vizsgálatoknak köszönhetően jelentősen bővültek ismereteink a tücskökről is. Sopron mellett újra megkerült az erdei tücsök³ és négy további faunára új faj hazai jelenlétét igazolták^{4,5,6,7}. Jelenlegi tudásunk szerint három család 14 faja él Magyarországon, melyeket az Első Magyar Orthopterás Találkozón preparált példányok segítségével mutatunk be.

Gryllotalpidae: *Gryllotalpa gryllotalpa* – közönséges lőtücsök, *G. stepposa* – sztyeppi lőtücsök. **Myrmecophilidae:** *Myrmecophilus acervorum* – közép-európai hangyásztücsök, *M. nonveilleri* – Nonveiller-hangyásztücsök. **Gryllidae, Gryllinae:** *Acheta domesticus* – házi tücsök, *Gryllus campestris* – mezei tücsök, *Melanogryllus desertus* – fekete tücsök, *Eumodicogryllus bordigalensis* – bordói tücsök, *Modicogryllus frontalis* – nyugati homlokjegyestücsök, *M. truncatus* – déli homlokjegyestücsök; **Nemobiinae:** *Nemobius sylvestris* – erdei tücsök, *Pteronemobius heydenii* – mocsári tücsök, *Stenonemobius bicolor ponticus* – pontuszi karcsütücsök; **Oecanthinae:** *Oecanthus pellucens* – pirregőtücsök.

2016-ban Magyarországon a mezei tücsök az év rovára. Ennek a kampánynak segítségével a szélesebb, laikusabb közönség figyelmét is sikerül a tücskökre, az egyenesszárnyúakra és a hangadó rovarokra irányítani.

---

¹ Pungur 1891: A magyarországi tücsökfélék természetrajza. Kir. Magy. Term.tud. Társulat, Budapest.

² Nagy 2003: Folia entomologica hungarica 64: 85–94.

³ Biró 2008: Folia Musei Historico-Naturalis Bakonyiensis 25: 25–28.

⁴ Szövényi 2012: Folia entomologica hungarica 72: 9–12.

⁵ Torgu és munkatársai 2016: Zookeys 605: 73–82.

⁶ Deli és Danyik 2015: A Körös-Maros Nemzeti Park állatvilága – Gerinctelenek. KMNPI, Szarvas.

⁷ Torgu és munkatársai, kézirat.

⁸ Puskás és munkatársai, kézirat.

MIT TUDUNK MA ALBÁNIA ORTHOPTERA FAUNÁJÁRÓL?

Puskás Gellért^{1*} – Szövényi Gergely²

¹ Magyar Természettudományi Múzeum, Állattár, 1088 Budapest, Baross u. 13.

² ELTE TTK Állatrendszertani és Ökológiai Tanszék, 1117 Budapest, Pázmány Péter sétány 1/C

* saksup@nhmus.hu

XX. századi elzártságának következtében Albánia élővilága talán a legkevésbé ismert az európai országok közül. Az első Orthoptera gyűjtések és közlések a Bécsi Természettudományi Múzeumhoz kapcsolódnak¹, majd az I. világháború alatt a Magyar Tudományos Akadémia megbízásából Csiki Ernő végzett jelentős zoológiai kutatómunkát az ország északi részén². Ezután – néhány szórvány adattól eltekintve – egészen a közelmúltig az egyetlen számottevő egyenesszárnyúakat is célzó vizsgálat a 60-as évek elején történt a Német Entomológiai Intézet részéről³.

Az utóbbi években intenzív faunisztikai és taxonómiai kutatómunka kezdődött az országban magyar, holland, francia és bolgár orthopterológusok részvételével. Mi magunk 17 alkalommal gyűjtöttünk Albániában az elmúlt hét évben. Az újabb keletű vizsgálatok során 160 egyenesszárnyú taxon került elő az ország területéről, amelyek közül 42 korábban nem volt ismert az országból (ebből 26 még nem publikált adat). Hat faj a tudomány számára is újnak bizonyult, melyekből kettő még leírás alatt áll.

A faunalista összeállításakor a gyűjtések melletti feladat a korábban publikált adatok kritikai revíziója. Ennek során 16 Albániából jelzett taxont téves adatnak nyilvánítottunk, további 12 adatát bizonytalannak, amelyek előfordulása kérdéses az ország területén. 15 fajról csak régi adatok állnak rendelkezésre, ezek nem kerültek elő az utóbbi évtizedekben.

A jelenlegi ismereteket összegezve az albán Orthoptera fauna 187 taxont számlál (184 faj és 3 alfaj). Ezek családonkénti megoszlása: 75 Acrididae, 1 Pamphagidae, 8 Tetrigidae, 2 Tridactylidae, 13 Gryllidae, 1 Gryllotalpidae, 2 Mogoplistidae, 1 Trigonidiidae, 4 Rhaphidophoridae, 80 Tettigoniidae.

---

¹ Ebner 1910: Zoologische Jahrbücher 29 (3–4): 401–414.

² Csiki 1922: A Magyar Tudományos Akadémia Balkán-kutatásainak tudományos eredményei 1: 75–82.

³ Čejchan 1963: Beiträge zur Entomologie 13: 761–796.

KÜLÖNBÖZŐ LEGELTETÉSI NYOMÁSOK HATÁSA A KÉK VÉRCSEK (*FALCO VESPERTINUS*) EGYENESSZÁRNYÚ PRÉDAFAJAJAIRA

Saliga Rebeka^{1*} – Fehérvári Péter^{1,2} – Puskás Gellért¹ – Piross Imre Sándor² – Harnos Andrea²

¹ Magyar Természettudományi Múzeum, Állattár

² Állatorvostudományi Egyetem, Biomatematikai és Számítástechnikai Tanszék

* rebeka.saliga@gmail.com

A kék vércse hazánkban fokozottan védett kistestű ragadozómadár, állománya, és annak fennmaradása természetvédelmi kezelés-függő. Kötődik a rövidfűvű pusztai gyepekhez, amelyeket erdőfoltok öveznek. Kisebb gerincesekkel és rovarokkal, főként egyenesszárnyú fajokkal táplálkozik a költési időszakban. A prédaállatok hozzáférhetősége, így a növényzet magassága és struktúrája meghatározó tényező vadászatuk során. Vizsgálatunkban eltérő legeltetési nyomások hatásait figyeltük meg az egyenesszárnyú préda fajaira. Célunk, hogy eredményeinken keresztül jobban érthetővé váljon a legeltetés hatása a prédák elérhetőségére, illetve az egyenesszárnyúak abundanciájára.

Vizsgálatainkat a BNPI Dél-Hevesi Tájegység 360 hektáros feltöretlen szikes gyepterületén, a Hamvajarási-dűlőn végeztük. A vizsgálat részeként 2013-ban egy alapállapot-felmérést végeztünk, ami viszonyítási alapként szolgál a hatások kiértékelésénél. A vizsgálati területen három eltérő mértékben legeltetett parcellát monitoroztunk 2015-ben: egy magas (1,5 számossalat/ha), egy közepes (0,5 számossalat/ha), és egy alacsony legeltetési nyomásút (0,25 számossalat/ha). A kezeléseket hatásukat talajcsapdás mintavételekkel és transzekt mentén becsült egyenesszárnyú abundanciával mértük, az alj- és szálfű magasságát is feljegyeztük, valamint egy-egy alkalommal fűhálós fajkészletfelmérés is történt. A mintavétel kéthetes intervallumokban zajlott a kék vércsek költési és fiókanevelési időszakában, júniustól augusztusig.

A területen végzett két éves vizsgálat során azt tapasztaltuk, hogy a legeltetési nyomások eltérő hatásai nem feltétlenül ugyanazok az egyes egyenesszárnyú prédacsoportokban. Eredményeinkből úgy tűnik, ha csak az egyenesszárnyúakat vesszük figyelembe, hogy bár más-más okok miatt, de a magas és az alacsony legeltetési nyomású területek együtt maximalizálják a potenciális prédák összabundanciáját, növelve a préda hozzáférhetőségét azáltal, hogy a kék vércsek számára megfelelő aljfümagasságot alakítottak ki.

AZ ORTHOPTERA-SPECIALISTA GÖRÖG KARSZTVIPERA (*VIPERA GRAECA*) TÁPLÁLKOZÁSA

Mizsei Edvárd^{1*} – Ujszegi János² – Gál Zoltán³ – Szabolcs Márton^{4,5} – Szepesváry Csaba^{4,5} – Lovas-Kiss Ádám⁶ – Puskás Gellért⁷

¹ Debreceni Egyetem, Evolúciós Állattani és Humánbiológiai Tanszék, 4032 Debrecen, Egyetem tér 1.

² Magyar Tudományos Akadémia, Agrártudományi Kutatóközpont, Növényvédelmi Intézet, Lendület Evolúciós Ökológiai Kutatócsoport, 1022 Budapest, Hermann Ottó út 15.

³ Nemzeti Agrárkutatási és Innovációs Központ, 2100 Gödöllő, Szent-Györgyi Albert út 4.

⁴ Magyar Tudományos Akadémia, Ökológiai Kutatóközpont, Duna-kutató Intézet, Tisza-kutató Osztály, 4026 Debrecen, Bem tér 18/C

⁵ Debreceni Egyetem, Juhász-Nagy Pál Doktori Iskola, 4032 Debrecen, Egyetem tér 1.

⁶ Debreceni Egyetem, Növényteni Tanszék, 4032 Debrecen, Egyetem tér 1.

⁷ Magyar Természettudományi Múzeum, Állattár, 1088 Budapest, Baross u. 13.

* edvardmizsei@gmail.com

A görög karsztvipera (*Vipera graeca*) az egyik legkevésbé ismert európai hulló. Rendszertanilag a füves élőhelyekhez kötődő parlagi és sztyeppi viperák közeli rokona melyekkel az *Acridophaga* subgenust alkotják. A balkáni Pindosz-hegység endemizmusa, elterjedése Görögországra és Albániára korlátozódik, ahol fahatár feletti havasi gyepeken él. Elemzésünkben e vipera egy albán populációjának táplálkozását vizsgáltuk 2013. július 25 és 30 között. Terepen 20 állattól gyűjtöttünk ürülmintát majd az azokban talált táplálékállatok maradványait meghatároztuk. Az ürülekben talált állatok arányát fűhálóval gyűjtött referenciamintával is összehasonlítottuk. Kiderült, hogy a görög karsztvipera szinte kizárólag, 98%-ban orthopterákat fogyaszt, mellettük csak néhány egyéb ízeltlábút találtunk. Pozitív kapcsolat volt a viperák testmérete és a táplálékállatok nagysága között is, illetve elmondható, hogy a viperák a nagyobb testű szöcske és sáska fajokra vadásznak.

EGYENESSZÁRNYÚ (ORTHOPTERA) EGYÜTTESOK VIZSGÁLATA A BEREGI-SÍK KÁRPÁTALJAI TERÜLETÉN

Szanyi Szabolcs^{1*} – Rácz István András¹ – Ludvig POTISH² – Varga Zoltán¹ – Nagy Antal³

¹ Debreceni Egyetem, Evolúciós Állattani és Humánbiológiai Tanszék, 4032 Debrecen, Egyetem tér 1.

² Ungvári Nemzeti Egyetem, Erdészeti Tanszék, 88000 Ungvár, Universitytetska út 14.

³ Debreceni Egyetem, MÉK Növényvédelmi Intézet, 4032 Debrecen, Böszörményi út. 138.

* szanyiszabolcs@gmail.com

A hagyományos agrártájak általában nagy biológiai sokféleséget őriznek, azonban ez a szerep az intenzív gazdálkodás térnyerése miatt Európa szerte fokozatosan veszélybe került. Nem történt ez másként a Beregi-sík területén sem. A tájegység ukrainjai része a kifejezetten rosszul kutatott területek közé tartozik. Bár az egyenesszárnyú fauna feltárása és összegzése mára megtörtént, a jellemző együttes típusok leírása mindeddig váratott magára. Munkánk során a vizsgált régióra leginkább jellemző a priori nedves, átmeneti és száraz csoportba sorolt gyeptípusok 20 élőhelyét vizsgáltuk meg 2013 nyarán. A mintákból előkerült 27 faj, a Beregi-síkon eddig kimutatott fajok mintegy felét tette ki, míg az összesített egyedszám (988) lehetővé tette a kvantitatív elemzéseket.

A kezelt száraz gyepek egy részének együttesei jól elkülöníthetők voltak a nedves és átmeneti gyepek csoportjaitól. Utóbbiakon belül pedig a területre leginkább jellemző nedves gyepek képeztek egy zártabb csoportot. Az a priori átmenetinek és száraznak ítélt gyepek az egyenesszárnyú együttesek alapján nem voltak egyértelműen elkülöníthetők. A csoportok összesített fajszáma csaknem azonos, azonban a nedves gyepek fajszáma átlagosan magasabb volt a másik két csoportétól. A nedves gyepekhez négy karakter faj (*Chorthippus dorsatus*, *Leptophyes alborivittata*, *Tettigonia viridissima*, *Ruspolia nitidula*) volt rendelhető, ami szintén meghaladta a másik két csoport karakter fajainak számát. A terület jellegzetes nedves természetközeli gyepei bár fajszámukban nem, de átlagos fajszámában és jellegzetes fajaik számában kiemelkednek a száraz és átmeneti gyepek közül. Bár a védett és ritka fajok száma alacsony volt, kimondható, hogy a terület legjellegzetesebb együtteseit a különböző nedves gyepek őrzik, míg a száraz, esetenként degradált gyepekből a terület jellegzetes fajai hiányoznak. Eredményeink alapján az említett nedves gyepek maradványainak megőrzése nagy jelentőséggel bír a terület természetes élővilágának megőrzésében.

Szanyi Szabolcs munkáját a Nemzetközi Visegrádi Alap ösztöndíja támogatta.

A MAGYARORSZÁGI EGYENESSZÁRNYÚ-FAUNA ÁTTEKINTÉSE ÉS TERMÉSZETVÉDELMI SZEMPONTÚ ÉRTÉKELÉSE

Szövényi Gergely¹ – Nagy Barnabás² – Puskás Gellért²

¹ ELTE TTK Állattrendszertani és Ökológiai Tanszék, 1117 Budapest, Pázmány Péter sétány 1/C

² Magyar Természettudományi Múzeum, Állattár, 1088 Budapest, Baross u. 13.

* szovenyig@gmail.com

Magyarország egyenesszárnyú faunája viszonylag jól ismert, azonban a legutóbbi években is kerültek elő faunisztikai újdonságok. A munka során publikált és saját nem közölt adatok és terepi tapasztalatok alapján tekintettük át Magyarország Orthoptera faunáját, és néhány egyszerű paraméter alapján egy robusztus természetvédelmi szempontú rangsorolást végeztünk, illetve összevetettük azt a jelenlegi törvényi védelemmel. A publikált adatok revíziója során összesen 11 korábban közölt fajt töröltünk a listából, így összesen 128 faj előfordulását tekintjük biztosnak Magyarországról. Közülük kettő (*Onconotus servillei*, *Bradyporus dasyptus*) több mint 100 éve kipusztult az ország területéről, további kettő (*Acheta domesticus*, *Diestrammena asynamora*) biztosan behurcolt, egynek (*Meconema meridionale*) az eredete pedig bizonytalan. A természetvédelmi értékelés a következő szempontok szerint történt: 1) elterjedtség 7 földrajzi egységben (0-3 pont területenként: Kisalföld, Dunai Alföld, Tiszai Alföld, Északi-középhegység, Dunántúli-középhegység, Dunántúli-dombság, Nyugat-magyarországi peremvidék), 2) az országos állomány erősen fragmentált e (igen/nem), 3) az országos állomány stabilitása (stabil/csökkenő), fokozott globális felelősség a faj megőrzése szempontjából (igen/nem). Az összegzett elterjedtségi pontszám (1-21) adta a rangsorolás 50%-át, a többi szempont alapján adható pontok azonos súllyal a másik 50 %-ot. A kapott rangsor nagy vonalakban összhangban van a jelenlegi természetvédelmi szabályozással, a védett és fokozottan védett fajok többsége a rangsor első felében foglal helyet, azonban néhány védett faj annak második felében található (*Acrida ungarica*, *Gampsocleis glabra*), míg számos nem védett őshonos faj található még a lista első harmadában is (pl. *Metrioptera brachyptera*, *Psophus stridulus*, *Pseudopodisma nagyí*, *Chorthippus montanus*, *Myrmeleotettix antennatus*).

SZERZŐI NÉVMUTATÓ

Batiz Zoltán: 19
Danyik Tibor: 9
Deli Tamás: 9
Erdélyi Arnold 10
Fadel Nadin 11
Fehérvári Péter: 24
Gál Zoltán: 25
Garai Adrienne, Gyulainé: 12
Gyulai Péter: 12
Harnos Andrea: 24
Horvat, Laslo: 13
Ivković, Slobodan: 13
Jakab Dóra: 19
Jarčuška, Benjamín: 16
Kaňuch, Peter: 16
Kisbenedek Tibor: 14
Krausz Krisztina: 15
Krištín, Anton: 16
Lovas-Kiss Ádám: 25
Mizsei Edvárd: 25
Molnár Ábel: 17
Molnár Balázs: 18
Nagy Antal: 19, 26
Nagy Barnabás: 10, 17, 20, 27
Piross Imre Sándor: 24
Potish, Ludvig: 26
Puskás Gellért: 10, 22, 23, 24, 25, 27
Rác István András: 19, 26
Saliga Rebeka: 24
Sárospataki Miklós: 17
Szabolcs Márton: 25
Szanyi Szabolcs: 26
Szepesváry Csaba: 25
Szövényi Gergely: 10, 18, 23, 27
Ujszegi János: 25
Varga Zoltán: 26